

17. ПСЗРИ. 1-е собр. – Т. 31
18. ПСЗРИ. 1-е собр. – Т. 32.
19. ПСЗРИ. 2-е собр. – Т. 15. – Отд. 1.
20. ПСЗРИ. 1-е собр. – Т. 33.
21. Киселев, А.А. Система управления и чиновничество белорусских губерний в конце XVIII – первой половине XIX в. / А.А. Киселев. – Минск: Военная академия Республики Беларусь, 2007.
22. Минская губерния: государственные, религиозные и общественные учреждения (1793–1917) / сост. Т.Е. Леонтьева. – Минск: БелНИИДАД, 2006.
23. НГАБ у Мінску. – Фонд 1568. – Воп. 1. – Спр. 124.
24. ПСЗРИ. 1-е собр. – Т. 25.
25. Ерошкин, Н.П. История государственных учреждений в дореволюционной России / Н.П. Ерошкин. – М.: Высш. шк., 1968.
26. ПСЗРИ. 1-е собр. – Т. 38.

SUMMARY

The article deals with the structure, functions, personnel of the judicial system and justice features in Belarus from 1772 to 1872. It was found that despite the government's attempts to unify the regional judicial system with the domestic provinces, it preserved elements of the judicial system and legal proceedings based on the Statute of the Grand Duchy of Lithuania of 1588 and the Polish-Lithuanian Commonwealth laws. A distinctive feature was the presence of lawyers in civil courts which was in force until 1840. However, different types of courts were usually class and duplicated each other. Prosecutor's supervision depended on the local administration.

Паступіў ў рэдакцыю 05.02.2014 г.

УДК 94(476)«1868/1872»:343.195

І.Г. Гушчынскі,

кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі БДПУ

АБМЕРКАВАННЕ ШЛЯХОЎ ПА ЎВЯДЗЕННІ МІРАВЫХ СУДОЎ НА ТЭРЫТОРЫІ БЕЛАРУСІ (1868–1872 гг.)

Адзін з ключавых элементаў расійскай судовай рэформы 1864 г. – увядзенне інстытута міравой юстыцыі. Менавіта ў ім у найбольшай ступені знайшлі адлюстраванне буржуазныя прынцыпы рэформы – аддзяленне судовай улады ад адміністрацыйнай. На тэрыторыі Беларусі міравыя суды былі ўведзены пазней, чым ва ўнутрырасійскіх губернях (1872 г.), і ў значна абмежаваным выглядзе. Гэта стала вынікам асаблівасцей палітычных, канфесіянальных і сацыяльных стасункаў, якія склаліся тут гістарычна. Дэталёвае даследаванне працэсу падрыхтоўкі ўвядзення міравой юстыцыі на беларускіх землях дазваляе істотна паглыбіць і абнавіць навуковыя веды па праблеме рэалізацыі тут судовай рэформы 1864 г. Гэта дае магчымасць паказаць супярэчнасці палітыкі самадзяржаўя ў дачыненні да так званага Заходняга краю (г. зн. Віленскай, Ковенскай, Гродзенскай, Мінскай, Віцебскай, Магілёўскай, Валынскай і Падольскай губерняў).

З аднаго боку, яна была накіравана на ўніфікацыю прававой сферы дадзенага рэгіёна з унутранымі губернямі імперыі, а з іншага – прадугледжвала для яго значныя абмежаванні пры правядзенні буржуазных рэформ, тым самым захоўвала асобы палітыка-прававы статус адзначаных тэрыторый. Акрамя таго, у кантэксце паказанай тэматыкі можна прасачыць пэўную эвалюцыю палітычнай лініі расійскага ўрада ў дачыненні да беларускіх зямель у канцы 60 – пачатку 70-х гг. XIX ст. Праблема, узнятая ў дадзеным артыкуле, знайшла пэўнае адлюстраванне ў шэрагу прац, прысвечаных у цэлым палітыцы самадзяржаўя ў адносінах да беларускіх зямель [1–2], а таксама рэалі-

зацыі тут судовай рэформы 1864 г. [3–5]. У той жа час можна канстатаваць, што дагэтуль яна не была прадметам спецыяльных гістарычных даследаванняў.

У адпаведнасці з судовымі статутамі ад 20 лістапада 1864 г. міравыя суддзі, у кампетэнцыю якіх уваходзілі дробныя крымінальныя і грамадзянскія справы, падзяляліся на ўчастковых і ганаровых. Першыя ў межах сваіх участкаў выконвалі ўскладзеныя на іх задачы абавязкі (весці прыём грамадзян, разглядаць справы і г. д.), за што атрымлівалі пэўную плату. Ганаровыя міравыя суддзі ўзнагароды за сваю працу не атрымлівалі, але і сваіх участкаў не мелі, адпаведна, прыём грамадзян на рэгулярнай аснове не вялі, за выключэннем замяшчэння ўчастковых міравых суддзяў падчас адсутнасці тых па якіх-небудзь прычынах. У астатніх выпадках яны маглі вырашаць судовыя справы толькі пры дабравольным звароце да іх грамадзян. Прысуды міравых суддзяў маглі быць абскарджаны ў судах другой інстанцыі – з'ездах міравых суддзяў (міравых з'ездах). Адной з найбольш адметных рыс міравых судоў па статутах 1864 г. была іх выбарнасць (зёмскімі сходамі). Дзякуючы таму, што справы ў міравых судах не абкладаліся судовай пошлінай (да 1877 г.), яны былі даступнымі для шырокага кола насельніцтва. У цэлым, інстытут міравой юстыцыі адыграў выключна важную ролю ў павышэнні даверу народа да расійскага суда.

Першапачаткова ўрад на ўвядзенне судовай рэформы 1864 г. на тэрыторыі Беларусі не пайшоў. Прычыны гэтага былі, відавочна, палітычныя. Па-першае, з моманту падаўлення паўстання 1863–1864 гг. на той момант

прайшло яшчэ параўнальна мала часу. Па-другое, у вышэйшым саслоўі краю колькасна дамінавалі прадстаўнікі рымска-каталіцкага веравызнання, а ў асяродку жыхароў гарадоў і мястэчак значны працэнт складалі яўрэі. Дадзеныя катэгорыі насельніцтва лічыліся палітычна нядобранадзейнымі для ўрада. Усё гэта рабіла немэтазгодным, на думку ўлады, распаўсюджваць сюды судовую рэформу, у прыватнасці – інстытут міравой юстыцыі разам з такімі яе прынцыпамі, як выбарнасць суддзяў, незалежнасць ад адміністрацыйнай улады, саборнасць і галаснасць.

Аднак да канца 60-х гг. XIX ст. настроі ва ўрадзе адносна дадзенага пытання змяніліся. Гэта ў значнай ступені было звязана з тым, што падзеі паўстання 1863–1864 гг. усё больш адыходзілі ў мінулае. Ініцыятыва распаўсюджвання судовай рэформы на Заходні край зыходзіла, па-першае, ад Міністэрства юстыцыі, якое ставіла задачу ўдасканаліць сістэму судаўладкавання і працэс судаводства, па-другое – ад мясцовай адміністрацыі, якая бачыла ў судовай рэформе пашырэнне і ўмацаванне сацыяльнай базы ўлады, а таксама сродак далейшай інтэграцыі беларускіх зямель у склад імперыі.

Адпраўной кропкай пачатку непасрэднай падрыхтоўкі ўвядзення міравых судов у тэрыторыі Беларусі можна лічыць 30 чэрвеня 1868 г., калі Міністэрству юстыцыі было загадана скласці праект правілаў аб увядзенні міравых судов у губернях, дзе не дзейнічалі земскія ўстановы [6, л. 1–2]. 16 ліпеня таго ж года міністр юстыцыі звярнуўся да кіраўнікоў адміністрацый Заходняга краю з прадлісаннем стварыць спецыяльныя часовыя губернскія камітэты і павятовыя камісіі, таксама падаць інфармацыю аб мяркуемай колькасці міравых суддзяў і іх прыкладных акладах [6, л. 1–2]. Летам-восенню 1868 г. адпаведная праца на месцах была праведзена і 17 студзеня 1869 г. Віленскі, Ковенскі, Гродзенскі і Мінскі генерал-губернатар, а таксама галоўны начальнік Віцебскай і Магілёўскай губерняў А.Л. Патапаў направиў у Міністэрства юстыцыі даклад з прапановамі часовых губернскіх камітэтаў і павятовых камісій адносна падзелу губерняў на міравыя ўчасткі [6, л. 10–23].

Неўзабаве (у пачатку 1869 г.) убачыў свет папярэдні праект Міністэрства юстыцыі па ўвядзенні міравых судовых устаноў у Заходнім краі. У адпаведнасці з ім суддзі павінны былі прызначацца ад урада (міністрам юстыцыі) на нявызначаны тэрмін; маёмаснага цэнзу не патрабавалася, што спрашчала магчымасць замяшчаць гэтыя пасады ўраджэнцамі іншых губерняў; колькасць ганаровых міравых суддзяў, якія набіраліся з ліку «мясцовых буйных рускіх дваран», не абмяжоўвалася. Для апошніх ужо быў

прадугледжаны пэўны цэнз, бо менавіта буйных землеўласнікаў урад бачыў у якасці сваёй галоўнай сацыяльнай апоры. У дысцыплінарных адносінах міравыя суддзі Паўночна-Заходняга краю павінны былі падпарадкоўвацца Санкт-Пецярбургскай судовай палатцы, а Паўднёва-Заходняга – Адэскай [6, л. 26–30].

На дадзеным этапе Міністэрства юстыцыі ўступіла ў перапіску з Міністэрствам фінансаў і Міністэрствам унутраных спраў з мэтай узгаднення розных аспектаў увядзення ў Заходнім краі міравых судовых устаноў. Праблема пошуку крыніц фінансавання з'яўлялася на той момант, як адзначаў міністр юстыцыі К.І. Пален, у лісце ад 19 чэрвеня 1869 г. на імя міністра фінансаў М.Х. Рэйтэрна, «найбольш важным пытаннем» [6, л. 159]. Менавіта з-за недахопу сродкаў першапачаткова планавалася з'езды міравых суддзяў ствараць не ў кожным павеце, а адзін на два-тры паветы [6, л. 176–177]. У той жа час, на думку К.І. Палена, апошняе было б мэтазгодна і ў палітычных адносінах, бо гэта павялічвала ў з'ездах колькасць ганаровых міравых суддзяў, якія з'яўляліся найбольш «добранадзейнымі» [6, л. 180]. Што датычыць Міністэрства ўнутраных спраў, то яно выступала за значна абмежаваны характар функцыянавання ў Заходнім краі інстытута міравой юстыцыі, хаця ў цэлым падтрымлівала ідэю іх увядзення ў дадзеным рэгіёне.

Так, у водзыве МУС ад 7 жніўня 1869 г. на згаданы папярэдні праект Міністэрства юстыцыі адзначалася: міравыя суддзі павінны прызначацца па прадстаўленні мясцовых губернатараў; па кандыдатурах ганаровых міравых суддзяў трэба ўлічваць меркаванне генерал-губернатараў; мясцовае адміністрацыйнае начальства павінна мець права пратэсту на прыгаворы міравых суддзяў і з'ездаў па справах аб парушэнні парадку кіравання; нягледзячы на скасаванне ваеннага становішча, у святле асаблівага палітычнага становішча ў Паўночна-Заходнім краі яшчэ рана адмяняць некаторыя выключныя меры (напрыклад, права генерал-губернатара падвргаць грашовым спагананням асоб, вінаватых у праступках, у якіх праяўляліся прыкметы польскай прапаганды) [6, л. 224адв. – 231]. Акрамя таго, у жніўні-верасні 1869 г. у Міністэрства юстыцыі падалі свае меркаванні па дадзеным пытанні генерал-губернатары і губернатары Заходняга краю. Галоўным чынам яны выказвалі думкі адносна крыніц фінансавання адкрыцця і працы новых судовых устаноў, а таксама маёмаснага цэнзу для ганаровых міравых суддзяў. Так, Віленскі губернатар І.А. Шастакоў прапанаваў не ўводзіць па прычыне недахопу землеўласнікаў рускага паходжання. Віцебскі губернатар У.М. Токараў прапанаваў цэнз для ганаровых міравых

суддзяў памерам 500 дзесяцін зямлі, а Мінскі губернатар Я.А. Касінаў – ад 150 да 500 дзесяцін у залежнасці ад губерні. Прычым усе губернатары і генерал-губернатары Заходняга краю былі адзінагалосны ў меркаванні аб тым, што ганаровыя міравыя суддзі павінны прызначацца па ўзгадненні з імі [6, л. 233–243].

Пры атрыманні вышэйадзначаных прапаноў Міністэрства юстыцыі дапрацавала праект увядзення міравых судовых устаноў у 9-ці заходніх губернях. У ім адкрыццё міравых судов у Заходнім краі прадугледжвалася на працягу 1870 г. Адметна, калі першапачаткова цэнз планавалася ўводзіць толькі для ганаровых міравых суддзяў, што тлумачылася палітычнымі матывамі, то цяпер, наадварот, толькі для ўчастковых: 50 дзес. зямлі (у паведах) ці ўладанне нерухомай маёмасцю, ацэненай для спагнання падатку, не менш чым 3 тыс. руб. (у гарадах) [6, л. 343–349]. Гэта было абумоўлена тымі ж самымі прычынамі – забяспечыць магчымасць фарміравання кадравaga саставу міравых суддзяў з «добранадзейных» для ўрада асоб. Так, Віленскі генерал-губернатар адзначаў, што большасць рускіх землеўласнікаў, служачых у краі чыноўнікамі, з ліку якіх меркавалася прызначаць ганаровых міравых суддзяў, мелі «фермы» такія нязначныя, што не маглі адпавядаць цэнзу [6, с. 243].

28 лютага 1870 г. Міністэрства юстыцыі накіравала гэты дапрацаваны праект увядзення міравых судовых устаноў у Заходнім краі ў II Addзяленне імператарскай канцылярыі. Яго заключэнне было атрымана 8 красавіка 1870 г. У ім меліся некаторыя заўвагі. У прыватнасці, маёмасны цэнз для міравых суддзяў быў павышаны да 100 дзес. [6, л. 401].

31 сакавіка 1870 г. міністр юстыцыі К.І. Пален падаў у Дзяржаўны савет запіску з прапаноў па ўвядзенні міравых судовых устаноў у 9-ці заходніх губернях. Аднак доўгі час ніякія рашэнні па гэтым пытанні не прымаліся. 17 снежня 1870 г. з хадайніцтвам на імя цара з просьбай паскорыць дадзеную справу звярнуліся генерал-губернатары Заходняга краю – А.Л. Патапаў (Паўночна-Заходні край) і А.М. Дандукоў-Корсакаў (Паўднёва-Заходні край). Аляксандр II адрэагаваў на гэта станоўча і распарадзіўся Дзяржаўнаму савету прыняць рашэнне па згаданай запісцы міністра юстыцыі [6, с. 514]. Аднак там (дакладней – у Аб'яднаных дэпартаментам законаў і дзяржаўнай эканоміі) гэта было прызнана без дадатковых узгадненняў з Міністэрствам унутраных спраў і Міністэрствам фінансаў пакуль што немагчымым. Пры атрыманні ў пачатку 1871 г. адпаведных меркаванняў згаданых ведамстваў Дзяржаўным саветам было пастаноўлена выклікаць для «паспяховага вырашэння многіх узнікшых

пытанняў» генерал-губернатараў А.Л. Патапава і А.М. Дандукова-Корсакава. Яны выказаліся, што не бачаць перашкод для распаўсюджвання дзеяння судовых статутаў ад 20 лістапада 1864 г. на падначаленыя ім губерні ўвогуле ў поўным аб'ёме (г. зн. не толькі міравых судов, але таксама акруговых судов і судовых палат), пры гэтым з наступнымі абмежаваннямі: увядзенне выбарнасці міравых суддзяў і суда прысяжных павінна было быць на некаторы час адкладзена.

На думку генерал-губернатараў, судовая рэформа ў Заходнім краі з'яўлялася «адным з найбольш дзейсных сродкаў аб'яднання гэтых губерняў з цэнтральнымі часткамі імперыі і ўзмацнення ў іх рускага элемента», бо адсутнасць належнага суда тармазіла працэс павелічэння колькасці землеўласнікаў рускага паходжання на гэтай тэрыторыі. Таксама яны адзначылі, што ўвядзенне ў краі галоснага суда на рускай мове несумненна падштурхнула б мясцовае насельніцтва да больш грунтоўнага яе вывучэння і азнаямлення з агульнымі для ўсёй імперыі законамі. Такім чынам, генерал-губернатары Заходняга краю лічылі, што распаўсюджанне судовай рэформы 1864 г. на дадзеную тэрыторыю садзейнічала б умацаванню ў мясцовым грамадскім асяродку «поўнага пераканання ў тым, што Заходні край – рускі і іншым быць не можа» [7, с. 3]. Аднак, калі ўлічыць тое, што на падрыхтоўку ўвядзення судовай рэформы ў поўным аб'ёме быў патрэбны даволі працяглы тэрмін, А.Л. Патапаў і А.М. Дандукоў-Корсакаў адзначылі крайнюю неабходнасць хутчэйшага адкрыцця ў Заходнім краі спачатку толькі міравых судовых устаноў [7, с. 4].

Выслухаўшы генерал-губернатараў, Дзяржаўны савет прыступіў да непасрэднага абмеркавання пытання аб адкрыцці ў Заходнім краі міравых судов. Некаторыя члены прапанавалі спачатку зрабіць гэта толькі ў Віцебскай, Магілёўскай, Мінскай і Кіеўскай губернях, а ў Ковенскай, Віленскай, Гродзенскай, Валынскай і Падольскай – да часу распаўсюджання на іх дзеяння судовых статутаў ад 20 лістапада 1864 г., у поўным аб'ёме абмежавацца паляпшэннем асабовага складу існуючых устаноў (перш за ўсё – павятовых судов). Аднак большасць падтрымала ідэю ўвядзення міравых судов адначасова ва ўсіх губернях Заходняга краю [7, с. 5]. Менавіта такое меркаванне было ў выніку зацверджана імператарам Аляксандрам II. Пры разглядзе розных аспектаў непасрэднай рэалізацыі прынятага рашэння Дзяржаўны савет выказаўся супраць прымянення ў адносінах да чыноў судовага ведамства права генерал-губернатараў высылаць палітычна нядобранадзейных службовых асоб.

Гэта было растлумачана тым, што суддзі павінны быць пастаўлены ў больш самастойнае становішча, чым іншыя чыноўнікі. У той жа час з мэтай фарміравання складу міравых суддзяў у Заходнім краі выключна з добранадзейных у палітычных адносінах людзей Дзяржаўны савет пастанавіў, што дадзеныя пасады не могуць займаць «асобы польскага паходжання» [7, с. 6–7]. Фактычна гэта азначала немагчымасць прызначэння на іх прадстаўнікоў беларускага дваранства рымска-каталіцкага веравызнання. Аднак у канчатковым варыянце адпаведнага ўказа [8], зацверджанага царом 23 чэрвеня 1871 г., дадзенае палажэнне адлюстравана не было. Відавочна, што ў свеце прызначае масці міравых суддзяў міністрам юстыцыі прапісваць гэта ў законе было неабавязкова.

Указ ад 23 чэрвеня 1871 г. аб увядзенні ў 9-ці заходніх губернях міравой юстыцыі прадугледжваў для дадзеных тэрыторый шэраг выключэнняў з судовых статутаў ад 20 лістапада 1864 г. Галоўнае з іх – замена выбарнасці міравых суддзяў прызначэннем іх ад урада. Гэта стала вынікам, па-першае, таго, што тут адсутнічалі земскія ўстановы (яны на тэрыторыі Беларусі з'явіліся толькі ў 1911 г., прычым толькі ў Мінскай і Магілёўскай губернях), на якіх і адбываліся іх выбары ва ўнутраных губернях імперыі. Па-другое, магчымага заняцця дадзеных пасадаў католікамі і яўрэямі, якія задавальнялі патрабаванням маёмаснага і адукацыйнага цензаў. Хоць трэба зазначыць, што міністр юстыцыі К.І. Пален яшчэ 15 чэрвеня 1871 г. прапаноўваў міністру ўнутраных спраў А.Я. Цімашаву прапрацаваць магчымасць выбарнасці міравых суддзяў у Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай губернях, а таксама Паўднёва-Заходнім краі [9, ч. Іа, л. 1 адв. – 2].

Аднак падтрымкі гэта ідэя не атрымала. Акрамя таго, з мэтай пашырыць кола кандыдатаў на пасады міравых суддзяў за кошт праваслаўных землеўладальнікаў, у тым ліку тых, якія прыбылі з унутраных губерняў імперыі, тут быў зачна зніжаны маёмасны ценз – да 100 дзес. зямлі (у той час як у большасці ўнутрырасійскіх губерняў ён складаў ад 400 да 700 дзес.). Гэта аблягчала ўраду фарміраванне складу міравых суддзяў на тэрыторыі Беларусі з палітычна добранадзейных для яго асоб. Згодна з адпаведнымі ўказамі Сената, тэрмінам адкрыцця міравых судовых устаноў у Віленскай губерні прызначалася 1 сакавіка 1872 г., Віцебскай і Магілёўскай – 2 красавіка 1872 г., у Мінскай і Гродзенскай – 20 красавіка 1872 г. [10, арк. 18–29].

Такім чынам, інстытут міравой юстыцыі, хоць і са значнымі адхіленнямі ад статутаў 20 лістапада 1864 г., на тэрыторыі Беларусі быў уведзены. Мы бачым, што з моманту непасрэднай

падрыхтоўкі гэтага да фактычнага адкрыцця тут міравых судаў прайшло амаль 4 гады. Фактарамі дадзенай затрымкі сталі дыскусіі палітычнага характару ва ўрадзе адносна розных аспектаў гэтай праблемы, а таксама пошук фінансавых сродкаў. Адмена выбарнасці міравых суддзяў у Заходнім краі была адным з першых сур'ёзных крокаў самадзяржаўя на шляху абмежавання буржуазных прынцыпаў судовай, а таксама іншых рэформ. Адзначым, што царскі ўрад бачыў у распаўсюджанні інстытута міравога суда сродак далейшай інтэграцыі беларускіх зямель з унутрырасійскімі губернямі. У той жа час, безумоўна, увядзенне міравой юстыцыі выключна станоўча адбілася на функцыянаванні сістэмы правасуддзя краю.

ЛІТАРАТУРА І КРЫНІЦЫ

1. Комзолова, А.А. Политика самодержавия в Северо-Западном крае в эпоху Великих реформ / А.А. Комзолова. – М.: Наука, 2005. – 383 с.
2. Самбук, С.М. Политика царизма в Белоруссии во 2-й половине XIX века / С.М. Самбук. – Минск: Наука и техника, 1980. – 224 с.
3. Белевич, Ф.Р. Проведение судебной реформы 1864 года в Белоруссии / Ф.Р. Белевич // Вопросы общенародного государства и права Белорусской ССР / Акад. наук Белорус. ССР. Отд-ние обществ. наук; под общ. ред. Т.С. Горбунова. – Минск, 1963. – С. 40–56.
4. Загорнов, А.А. Подготовка судебной реформы 1864 г. в Беларуси / А.А. Загорнов // Россия и Беларусь: от века XIX к веку XXI: материалы респ. науч. чтений, посвящ. памяти Игоря Вацлавовича Оржеховского, Брест, 27 мая 2003 г. / Брест. гос. ун-т им. А.С. Пушкина; редкол.: А.А. Загорнов [и др.]. – Брест, 2004. – С. 88–94.
5. Марышкин, А.В. Судебная реформа 1864 года и особенности её проведения на территории Белоруссии: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / А.В. Марышкин; Всесоюз. заоч. юрид. ин-т. – М., 1985. – 24 с.
6. РДГА. – Фонд 1405. – Воп. 64. – Спр. 7643. О введении в Западных губерниях мировых судебных учреждений отдельно от общих 1868–1871 гг.
7. Отчет по делопроизводству Государственного Совета за 1871 год. – СПб., 1873. – [2], II, 404 с.
8. ПСЗРИ. – Собр. 2. – Т. 46. – 1871. – Отд. 1. – № 49750.
9. РДГА. – Фонд 1405. – Воп. 69. – Спр. 6114. О введении в действие судебных уставов в полном объеме в 9-ти западных губерниях 1871–1880 гг.
10. НГАБ. – Фонд 147. – Воп. 1. – Спр. 186. Указы Сената за 1872 г.

SUMMARY

The article is devoted to the process of preparing for introduction of justices of the peace on the territory of Belarus. It was a part of Russian judicial reform of 1864. Justices of the peace in Belarusian-Lithuanian provinces entered upon their duties in 1872. But preparation for this was started in 1868. In the article different opinions in political establishment of the Russian Empire about the main aspects of this question (appointment by election of judges, amount of property qualification, the degree of their independence from local authorities etc.) are shown. Based on the analysis of wide range of literary and documentary sources the author came to the conclusion: Russian authorities have seen in the Institute of justices of the peace in the territory of Belarus means for further integration of these lands with the inland provinces of the Empire; at the same time it contributed to the improvement of the justice system.

Паступіў у рэдакцыю 20.12.2013 г.